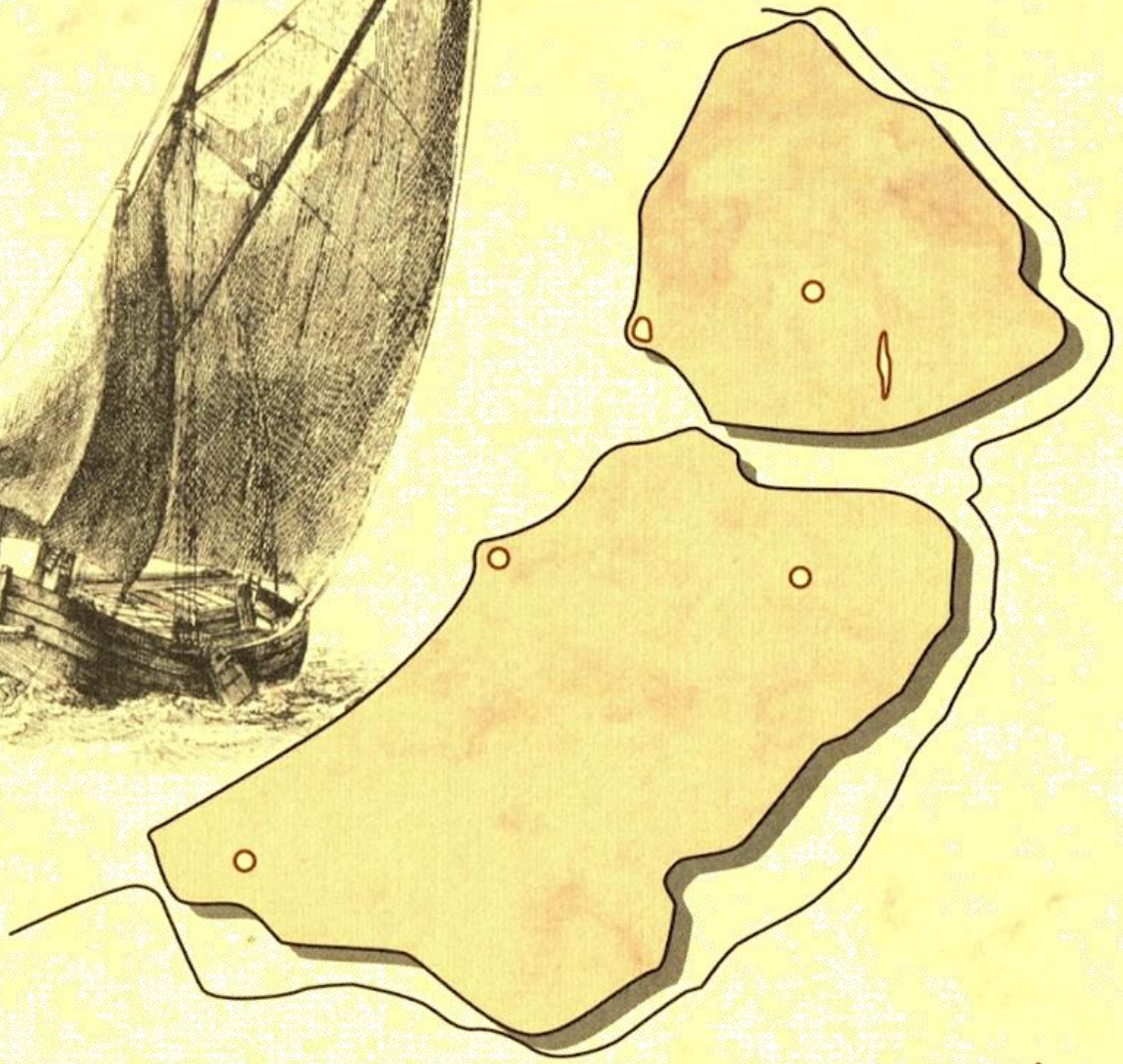
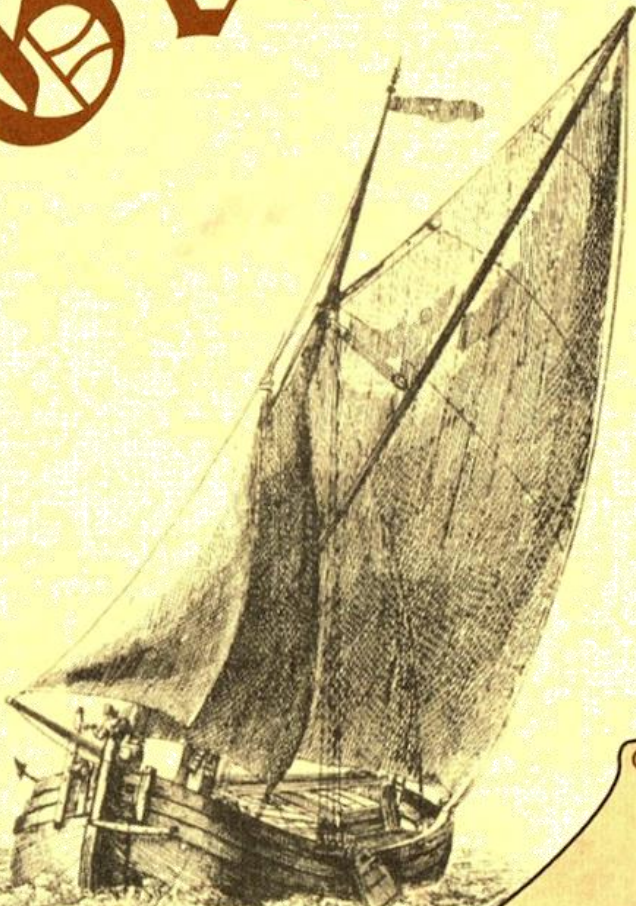

Genealogica

afdeling Flevoland

Nederlandse Genealogische Vereniging

37^e jaargang

Nr. 3

Oktober 2021

Agenda

Lezingen

In Batavialand op zaterdagmiddag van 14.00 – 16.30 uur in de Ontginningszaal.

DATUM	ONDERWERP	SPREKER
30-10-2021	Lezing over stamboomonderzoek in Suriname	Huub van Helvoort
13-11-2021	10 minuten gesprek. Leden krijgen 10 minuten de tijd om ervaringen en resultaten te vertellen over hun onderzoeken tijdens de corona-periode.	
19-02-2022	Lezing Cholera in Zandvoort.	Leendert de Jong
19-03-2022	Algemene Leden Vergadering Afdeling Flevoland	
21-05-2022	Lezing van Jan van der Mast over Jacques van Marken, oprichter van de Delftse Gist- en Spriritus fabriek (later Gist-Brocades, thans DSM) en de Nederlandse Oliefabriek (Calvé) in Delft. Tevens was hij directeur van Lijm- en Gelatinefabriek.	Jan van der Mast

Excursies.

21 april 2022 Den Haag: Excursie naar de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Definitief programma wordt later bekend gemaakt.

29 september 2022 Delft: Jan van der Mast geeft een rondleiding door het Agnetapark ('Sociaal Arbeiderparadijs') in Delft en vertelt het unieke verhaal van het bevlogen ondernemersechtpaar Van Marken, oprichter van de Gistfabriek, Oliefabriek (Calvé) en de Lijmfabriek.

Voorouderspreekuren.

Almere-stad 1-ste zaterdag van de maand van 11-15 uur
De Nieuwe Bibliotheek, Stadhuisplein

Lelystad 1-ste zaterdag van de maand van 11-15 uur
Studiecentrum Batavialand, Oostvaardersdijk

Emmeloord 2-de zaterdag van de maand van 10-12 uur
Basisschool De Planthof, De Fjord 44, Emmeloord

Kampen 1-ste zaterdag van de maand van 10-13 uur
Informatiecentrum van het Stadsarchief Kampen in
De Stadskazerne, Oudestraat 216, Kampen

Mededelingen vanuit het Bestuur.

In onze nieuwsbrief van september hebben wij u bijgepraat over de perikelen in het Hoofdbestuur. De website www.ngv.nl is inmiddels wel weer voor een groot deel operationeel, maar er kunnen zich nog problemen voordoen bij het inloggen. Dat is waarschijnlijk het gevolg van een fout bij het activeren van de ledenprofielen, waar begin juni om is gevraagd door de toenmalige ICT club. Er wordt door een aantal vrijwilligers hard aan gewerkt om de website weer helemaal op orde te krijgen.

Na de recente versoepeling van de coronamaatregelen is het afdelingsbestuur samen met de coördinatoren heel druk bezig om de voorouderspreekuren weer op te starten en ook de planning van lezingen en excursies weer rond te krijgen. De voorouderspreekuren in Almere, Emmeloord en Kampen zijn inmiddels weer begonnen, Lelystad begint weer op 6 november a.s. in Batavialand en in Dronten / Swifterbant hopen we ook op korte termijn weer te starten. Op 30 oktober hebben we een lezing gepland in Lelystad over Stamboomonderzoek in Suriname door Huub van Helvoort. Ook voor volgend jaar hebben we weer een interessante lezing en excursie naar Delft, begeleid door Jan van der Mast, schrijver van 2 boeken over het bevlogen ondernemersechtpaar Jacques en Agneta van Marken, oprichter van de Gistfabriek (Gist-Brocades, nu DSM), Oliefabriek (Calvé) en de Lijmfabriek in Delft. Ook zijn we bezig met een excursie te organiseren naar de Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag. Zodra dit rond is zullen we u hierover informeren. Wij blijven op zoek naar interessante onderwerpen voor lezingen en excursies.

In de laatste bestuursvergadering van 18 sept jl. heeft Jonny Serno (afgevaardigde en redactie Genealogica) kenbaar gemaakt te willen stoppen als bestuurslid. Jonny heeft aangegeven liever niet meer bestuurlijk bij de NGV actief te willen zijn, maar wel meer tijd te willen besteden aan het uitzoeken van zijn eigen stamboom en het delen van zijn kennis met anderen via een maandelijks spreekuur in Lelystad bij Batavialand. Wij zijn Jonny veel dank verschuldigd voor zijn jarenlange inzet als afgevaardigde en redactielid van de Genealogica. Wij zullen op een later tijdstip op gepaste wijze afscheid nemen.

Het doet ons goed dat wij positief nieuws te melden hebben uit de afdelingen Twente en West&Midden-Brabant, waar men druk bezig is om in beide afdelingen weer een volwaardig afdelingsbestuur in het leven te roepen. Dus goed nieuws voor de leden in die afdelingen.

In de vorige Genealogica van mei jl. hebben wij een beroep gedaan op kandidaten voor het voorouderspreekuur in Dronten / Swifterbant. Fred van der Zwan heeft zich hiervoor gemeld, waarvoor wij zeer erkentelijk zijn. In onze nieuwsbrief van september hebben wij gemeld dat er geen aanmeldingen waren geweest. Dit was een fout van het secretariaat, waarvoor excuses. We zijn nu in onderhandeling over een geschikte locatie om zo snel mogelijk weer de voorouderspreekuren in Dronten en Swifterbant te kunnen hervatten.

Piet Peeters, secretaris.

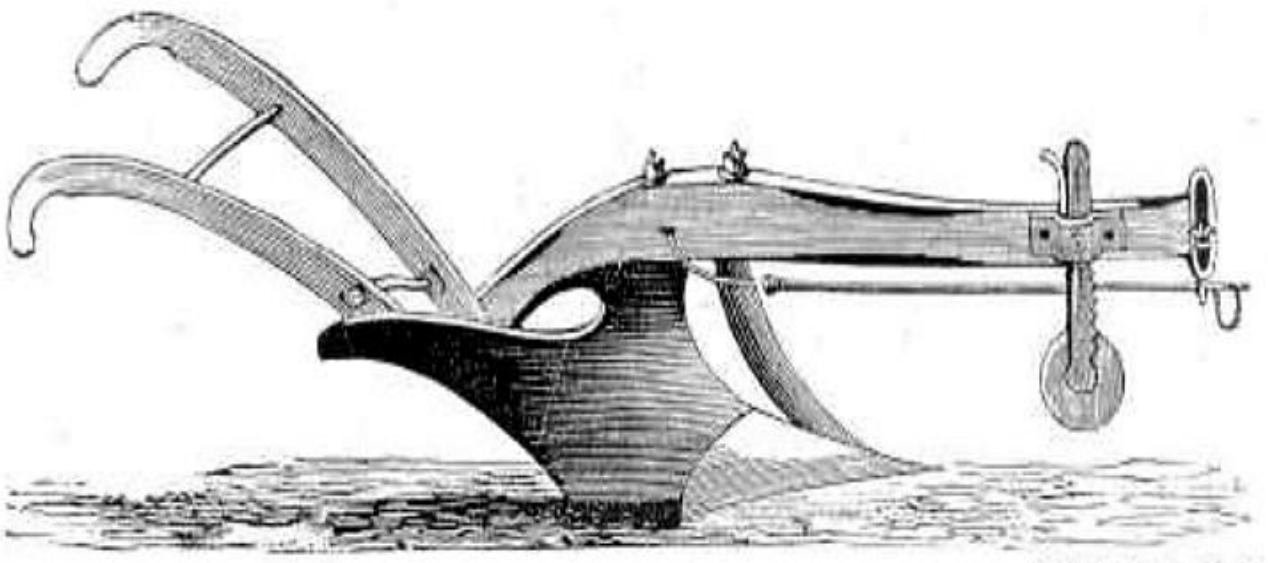
Een familieverhaal van Geert Baas

Voor mijn kinderen en kleinkinderen heb ik getracht een verhaal te maken over onze vroegste voorouders en de omstandigheden waaronder zij geleefd hebben.

Waar komen onze verre voorouders vandaan? Wat deden ze? Waar komt onze naam vandaan? Het is aan te nemen dat onze verre voorouders uit Noordoost-Groningen komen. De hoofdman Bonifatius ongeveer in het jaar 800. Wie kent de verhalen niet? Mijn verste verre voorouders zullen daar ongetwijfeld als horigen vandaan komen.

Dan enkele stappen door de geschiedenis van de 12^e tot de 18^e eeuw. Opkomst van bestuurlijke organisaties, rechtspraak, vaklieden maar ook hoe de natuur kon toeslaan met overstromingen. Hoogwater, springvloed en een storm uit het Noordwesten. Misoogsten en steeds maar weer opnieuw beginnen met zaaien en oogsten.

Dan de 19^e eeuw. Primitieve bewerking van de grond met een voetploeg, vervolgens de introductie uit Amerika van de arendploeg. Betere grondbewerking en oogsten. Dus meer opbrengsten, maar helaas in die periode ook goedkope graanimporten uit de Verenigde Staten.

Tekening van een Arendploeg op de website [Techniek in Nederland](#)

De levensverwachting van onze voorouders. Ziekten, cholera, tyfus, de pest, tuberculose, malaria, difterie, mazelen, pokken, kinkhoest, kraamvrouwenkoorts, griep en diarree. En dan rond 1870 stijgt in één generatie de gemiddelde levensverwachting van 30-40 jaar naar 60-70 jaar. Beter hygiëne, de broodfabriek en schoon drinkwater.

Een kolom met 6 generaties van de familie Baas met de trouwdatum als leidraad. Voor de lezer als een geheugensteuntje. Achter in het familieverhaal staan een paar parentelen. Van de familie Baas en een parenteel van de familie Baak de naam van mijn grootmoeder. Opvallend daarin het aantal kinderen dat vroeg na de geboorte overlijdt.

	<i>Trouwdatum</i>		<i>Generatie</i>	<i>Benaming voorouders</i>
<i>Lubbert Lubberts</i>	<i>circa 1765</i>	<i>Aaltje Hindriks Baas</i>	<i>VI</i>	<i>oudgrootouders</i>
<i>Geert Lubberts Baas</i>	<i>10 september 1797</i>	<i>Annegien Klaassens</i>	<i>V</i>	<i>oudouders</i>
<i>Gerhardus Geerts Baas</i>	<i>12 maart 1847</i>	<i>Antje Berends Kok</i>	<i>IV</i>	<i>bet over grootouders</i>
<i>Berend Geert Baas</i>	<i>8 augustus 1874</i>	<i>Elisabeth Delies</i>	<i>III</i>	<i>overgrootouders</i>
<i>Geert Pieter Baas</i>	<i>24 januari 1907</i>	<i>Petronella Gerhardina Baak</i>	<i>II</i>	<i>grootouders</i>
<i>Berend Pieter Baas</i>	<i>2 mei 1935</i>	<i>Hendrika Alberta Meeboer</i>	<i>I</i>	<i>onze ouders</i>

Een bijzonder verhaal hoe een emigrant naar Nederland terug gaat, 1897, om een vrouw te zoeken. Hij komt bij mijn familie terecht. Een voorbeeld van het huidige tv programma "Boer zoekt vrouw".

Ik geef aandacht aan de loopbaan van mijn grootvader. Hoe gingen wij als familie met elkaar om.

Mijn eigen jeugdherinneringen, de oorlog 1940-1945, ons gezin. Een familieverhaal met weinig opwindende zaken. Ik heb het verhaal kunnen illustreren met foto's.

Geïnteresseerden, onderzoekers/makers van een familieverhaal, voor eigen gebruik, kunnen een pdf bestand vragen. geertbaas@chello.nl Mob. 06-30496505. Nog leuker....kom naar het voorouderspreekuur van de NGV op de eerste zaterdag van de maand in de Nieuwe Bibliotheek in Almere Stad. Een paar exemplaren om door te bladeren en om ervaringen uit te wisselen. Het boekje heeft 84 pagina's.

Geert Baas

Die Widerstandskämpfer vom 20. Juli 1944 aus Württemberg.

De aanslag van 20. Juli 1944, een genealogisch onderzoek naar de deelnemers aan deze gebeurtenis uit Württemberg.

Fred van der Zwan, en Frank Schwinghammer, hebben de genealogische wortels van enkele personen die betrokken waren bij de aanslag op Hitler op 20 juli 1944, onderzocht en uitgewerkt. ⁽¹⁾ Hier is de kans om talrijke genealogisch zeer interessante relaties te identificeren die leiden tot enkele van de deelnemers uit bekende familielijnen. Sommige genealogen zullen het zeker gemakkelijk vinden om een band met hun eigen familie op te bouwen. Deze bijdrage kan en wil geen recht doen aan de politieke en morele vragen rond de aanslag van 20 juli 1944, maar kan zeker beweren enkele belangrijke stenen te zijn in het algehele mozaïek van wereldgebeurtenissen rond deze dag. Daarom, en omdat het er mede voor zorgt dat deze datum niet vergeten wordt, heel veel dank aan de auteurs, die maandenlang veel interessante details minutieus hebben uitgewerkt.

Die Widerstandskämpfer vom 20. Juli 1944 aus Württemberg.

Balthasar III Moser von Filseck (14.. – 15..) is langs drie afstammingsreeksen een voorouder van Dr. Richard Karl Freiherr von Weizsäcker, voorheen Bondsprezident van Duitsland. Ook Ds. Dietrich Bonhoeffer, Heinz Wilhelm Guderian en Caesar von Hofacker zijn nazaten van deze persoon. Caesar van Hofacker is een directe neef van Claus Schenk Graaf von Stauffenberg, de beroemde persoon van 20 juli 1944. Door verder stamboomonderzoek werd ook aangetoond dat Von Weizsäcker verwant is aan Erwin Johannes Eugen Rommel en Erwin Gottlieb Adelbert Otto Planck. Al deze mensen hebben hun oorsprong in Württemberg en zijn verbonden met 20 juli 1944. Op basis van deze kennis ontstond het idee om te werken aan een scriptie te schrijven over de "Württembergse verzetsstrijders".

De titel van deze studie is in het Duits opgesteld met als titel " Die Widerstandskämpfer vom 20. Juli 1944 aus Württemberg ". Uit het genealogisch-heraldische onderzoek bleek ook dat bovengenoemde personen afstammelingen zijn van de bekende Württembergse hervormers zoals Johannes Brenz (1499 - 1570), Andreas Osiander (1496/1498 - 1552) en Jacob Andreae (1528 - 1590).

Voor Nederland is deze scriptie van belang omdat de chirurgijn Johannes Frederik Baumann, overleden te Scheveningen op 15 januari 1796 ongeveer 15.000 nazaten heeft. Het aantal nazaten in Nederland van zijn broers en zusters, almede van ooms en tantes is niet bekend, maar zal ook enkele duizenden – thans levende – personen omvatten.

Fred van der Zwan.

Lelystad, 9 juli 2021.
© Scéveninghe

¹ Voor de complexe historische achtergrond van de poging tot moord, raad ik het Wikipedia-artikel op deze datum aan. (https://de.wikipedia.org/wiki/Attentat_vom_20._Juli_1944)

De berging van de Short Stirling BK716, Almere, Flevoland

In 2008 is in het Markermeer het wrak gevonden van een Short Stirling, een Engelse bommenwerper uit de Tweede Wereldoorlog. Dit wrak bevond zich noordwestelijk van het gemaal De Blocq van Kuffeler in Zuidelijk Flevoland en de wrakstukken lagen op drie tot vier meter diepte in de klei. Aangenomen werd dat het om de resten van een vliegtuig ging dat over het IJsselmeer was teruggevlogen nadat het in Duitsland zijn bommenlast had afgeworpen.

De Stichting Aircraft Recovery Group 1940-1945 dook meerdere keren op het wrak en identificeerde het aanvankelijk als de BK710. Later zou uit nader forensisch onderzoek blijken dat het meer aannemelijk was te veronderstellen dat het om de BK716 ging. Een berging en identificatie door het ministerie van Defensie zouden uitsluitsel moeten geven; dan pas zou met 100% zekerheid kunnen worden gezegd om welk type vliegtuig en welke bemanningsleden het precies zou gaan.

Illustratie van een Short Stirling

In 2019 is het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gestart met een nationaal programma Kansrijke Bergingen: 'Berging vliegtuigwrakken met nog vermiste vliegers uit de Tweede Wereldoorlog'. Dit programma richt zich op de daadwerkelijke berging van vliegtuigwrakken en eventueel aanwezige stoffelijke resten van vermiste bemanningsleden. Met het programma wil het ministerie vliegtuigwrakken bergen en daarbij tegelijkertijd recht doen aan de wensen van nabestaanden van omgekomen bemanningsleden. Het bergingsprogramma is daarmee een uitzondering op de regel (vastgelegd bij de Conventie van Geneve) om oorlogsgraven onberoerd te laten. Binnen het nationale programma waren voor de jaren 2019 en 2020 zes bergingen vastgesteld, de Short Stirling in het Markermeer was er daar één van. Op 11 april 2019 nam de gemeenteraad van Almere het besluit om de Short Sterling te bergen.

De bemanning van de Short Stirling BK716

- Sgt Charles Armstrong Bell, 29, from Langley Park, County Durham
- Pilot Officer John Michael Campbell, 30, from Golders Green, north London
- Flying Officer Harry Gregory Farrington, 24, from Niagara Falls, Ontario, Canada
- Flying Officer John Frederick Harris, 29, from Swindon, Wiltshire
- Sgt Ronald Kennedy, 22, from Newcastle-upon-Tyne
- Sgt John Francis James McCaw, 20, from Belleville, Ontario, Canada
- Sgt Leonard Richard James Shrubsall, 30, from Iwade, Kent

Bronnen:

<https://www.thesun.co.uk/wp-content/uploads/2020/08/NINTCHDBPICT000599794091.jpg?strip=all&w=960>

<https://www.bbc.com/news/uk-england-norfolk-53738129>:

Inmiddels heeft de berging van de Short Stirling plaatsgevonden en is vastgesteld dat het om de BK716 gaat. Batavialand kreeg van het Prins Bernhard Cultuurfonds van Flevoland financiële steun voor het doen van een oral history onderzoek naar de berging en het publiceren van het onderzoeksresultaat op de Verhalenwebsite FlevolandsGeheugen.nl, <https://www.flevolandsgeheugen.nl/page/8732/short-stirling-bk716>.

Remco van Diepen deed het onderzoek en schreef het verhaal van de BK716. Hij baseerde zich bij zijn onderzoek vooral op bronnen en literatuur, en interviews met bergers, vertegenwoordigers van overheden en nabestaanden.

Door corona is de looptijd van het project wat langer geworden dan gepland. Aanvankelijk was de afronding voorzien in mei 2020 met de onthulling van een monument in het Bos der Onverzettelijken in Almere in bijzijn van de nabestaanden. De persoonlijke kennismaking van bergingsteam en nabestaanden zal nu a.s. oktober plaatsvinden. Wellicht dat dan nog enkele mensen geïnterviewd kunnen worden die eerder nog niet aan het woord kwamen. Houd u daarom vooral zelf de website in de gaten om te zien of er aanvullingen zijn. Overigens is het ook mogelijk om zelf uw verhaal te plaatsen op deze website. Hoe meer Flevolandse dat doen, hoe completer de geschiedenis van de provincie wordt!

Willy van der Most

Een inbraak

Inleiding

Mocht u uw stamboom willen aankleden met verhalen, zoek dan eens in de rechterlijke archieven van de plaats waar uw voorouders hebben gewoond. Zo kunnen bijvoorbeeld de criminele archieven voor u interessant zijn. Ook hierin kunnen uw voorouders voorkomen. Niet alleen als dader, maar ook als slachtoffer, of als getuige. Zo trof ik in het criminele archief van Naaldwijk een verklaring aan van mijn voorouder Laurentius (Lourens) Havig (1771 – 1826) over een inbraak in zijn woning te Naaldwijk in 1799 gepleegd door zijn buurman. Deze getuigenis en de getuigenis van de dader geven een aardig inkijkje in een bepaalde periode in het leven van mijn voorouder en zijn buurman.

Het verhaal

Gabriël Persoon, van beroep arbeider, in 1799 45 jaren oud, had geen gemakkelijk leven. Op zijn 36^e werd hij, na drie jaar huwelijk, weduwnaar van zijn eerste echtgenote, Agatha Bentvelse(n). Uit het huwelijk met Agatha zijn geen kinderen bekend. In 1793 trouwde hij met Geertuida van den Ende. Met Geertuida kreeg hij in totaal 6 kinderen, waarvan er 4 jong overleden. Drie van deze kinderen werden vrij kort na elkaar begraven; nl. in de maanden november 1789, januari 1799 en mei 1799. Dat deze kinderen zo kort na elkaar gestorven zijn hield waarschijnlijk verband met de malaise waarin het gezin Persoon zich bevond. Gabriël was namelijk al geruime tijd werkeloos en met kerstmis 1798 was hem door de armbezorgers meegedeeld dat hij niet meer bij hen hoefde aan te kloppen. Zijn schoonvader, Philippus van den Ende, had hem al diverse keren geholpen en aan hem durfde Gabriël niet meer om hulp te vragen.

Half mei 1799 had Gabriël nieuwe burens gekregen. Een pas getrouwd jong stel. Het waren Lourens Havig (ook vermeld als Laurens, Louwrens Havigh, Havik) en zijn kersverse echtgenote Cornelia Muijzers (het echtpaar was op 12 mei 1799 in Naaldwijk getrouwd). Het jonge echtpaar beschikte over een zekere welstand. Op woensdag 5 juni 1799 vertrokken Lourens en zijn vrouw uit hun huis om pas de volgende dag op donderdagavond 6 juni terug te komen. Waarschijnlijk gingen ze op familiebezoek.

Diezelfde woensdag 5 juni had het gezin Persoon, bestaande uit Gabriël, zijn hoogzwangere vrouw Geertui en zijn twee minderjarige kinderen, al vijf dagen niet gegeten. Gabriël wist dat op de zolder de scheiding tussen zijn huis en het huis van zijn kersverse burens slechts bestond uit een houten beschot en dat van dat houten beschot er in het verleden twee planken los waren geweest. Zodra hij in de gaten had dat zijn buurman en buurvrouw van huis waren vertrokken besloot hij zijn kans te wagen. In de vroege ochtend van donderdag 6 juni 1799 drong hij door in het huis van zijn burens op zoek naar voedsel. Toen hij vervolgens via de trap naar beneden ging zag hij een kist van zijn buurman Lourens Havig. De kist was niet op slot, de sleutel lag er bovenop. In de kist vond Gabriël een lade met daarin een paar grote zilveren schoengespens en een paar kleinere zilveren knie- of broekgespens². Gabriël nam alleen de kniegespens mee en ging weer terug naar zijn eigen huis. De losgemaakte planken spijkerde hij weer dicht. Nog diezelfde dag ging Gabriël naar Den Haag om de gespens te verkopen aan een zilversmid. Hij kreeg vijf guldens en zeven stuivers voor de gespens. Van dit geld kocht hij direct brood en andere etenswaren voor zijn uitgehongerde gezin.

² Ook wel aangeduid als broek- of kuitgespens.

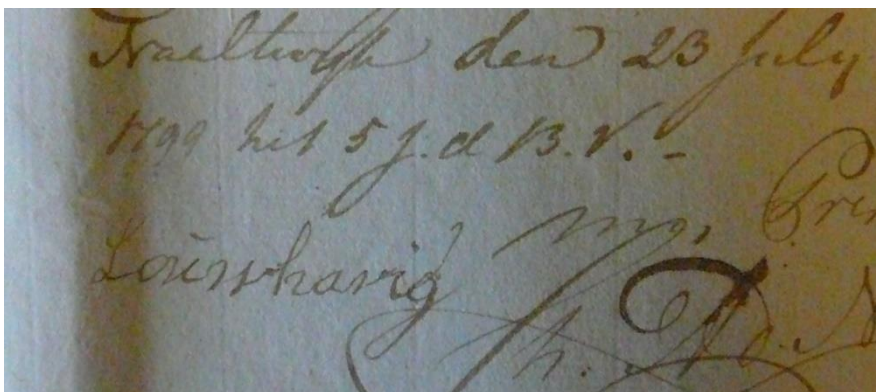

Afb. 65. Cabinet des Modes ou les Modes Nouvelles, 1 septembre 1786, Pl. II, Rijksmuseum Nl. RP-P-2009-2188

Als Lourens Havig zich op zondagochtend 9 juni 1799 wil aankleden om daarna naar de kerk te gaan opent hij zijn kist met nette kleren. Uit de lade, die zich in de kist bevindt, wil hij zijn zilveren schoen- en kniegespen pakken. Tot zijn verbazing kan Lourens Havig zijn kniegespen niet vinden. Hij weet zeker dat hij deze kniegespen gelijktijdig met zijn schoengespen, die zich wel in het laadje bevinden, de vorige zondag nog had opgeborgen. Zouden de gespen soms per ongelijk tussen zijn kleren zijn gevallen? Hij doorzoekt daarop zijn kleren, maar kan de gespen niet vinden. De kist zat niet op slot. De sleutel had Lourens op de kist laten liggen. Aan zijn vrouw Cornelia vraag hij of zij wellicht de kniegespen had verplaatst. Dat was niet het geval. Wanhopig haalt Lourens nogmaals al zijn kleren uit de kist en doorzoekt deze nauwkeurig. Helaas, zonder resultaat.

In zijn verklaring van 23 juli 1799 tegenover de commissarissen van het college van de criminele justitie van Naaldwijk verklaarde Lourens Havig dat hij bij thuiskomst op donderdagavond 6 juni 1799 niets bijzonders aan de kist had gezien. De sleutel had nog op de kist gelegen.

Ter illustratie een afbeelding van een man met schoen- en kniegespen

Handtekening van Lourens Havig

In de tussentijd dat Lourens Havig die zondag 9 juni 1799 naar de kerk is gaat zijn vrouw Cornelia naar de zolder om wat hout te halen. Daar boven op de zolder bemerkt zij dat er een paar planken van het houten beschot, dat de scheiding uitmaakt tussen hun huis en het huis van de burens, los zijn geweest en weer vastgemaakt. Als Lourens weer terug is van de kerk verteld Cornelia hem wat ze op zolder heeft gezien en deelt hem mee dat ze het kwade vermoeden heeft dat de buurman, Gabriël Persoon, in hun huis had ingebroken en de gespen had gestolen. Gabriël Persoon was immers al een tijd werkeloos en het was haar opgevallen dat het gezin van de burens weer genoeg te eten had, terwijl de buurman nog werkeloos was.

Daarop gaat Lourens zelf naar zolder en constateert dat de planken van het beschot zichtbaar waren losgemaakt en daarna weer waren vastgetimmerd. Lourens denkt dat zijn vrouw weleens gelijk zou kunnen hebben en dat de buurman dan moet hebben ingebroken tussen woensdag en donderdagavond toen hij en zijn vrouw Cornelia van huis waren.

De volgende dag, maandag 10 juni 1799, laat Lourens Havig de dienaar van justitie, Matthijs van Driessen, komen om een onderzoek te laten instellen. Deze dienaar van justitie ging daarop informeren bij de bureu. Alleen de vrouw van Gabriël Persoon, Geertui van den Ende, was thuis. Hij vroeg haar of zij iets af wist van de kniegespen. Geertui bekende direct dat haar man deze had gestolen om eten van kopen en dat haar man nu gevlucht was.

Toen Gabriël die maandag 10 juni 1799 merkte dat de dienaar van justitie zich bij het huis van zijn buurman bevond begreep hij dat dit te maken moest hebben met de door hem gepleegde diefstal. Hij vluchtte van huis weg en zwierf de hele verdere dag en nacht rond. Hij keerde pas de volgende dag terug. Thuisgekomen hoorde hij van zijn vrouw dat zijn buurman hem verdacht van de diefstal van de gespen. Uit vrees voor de justitiële gevolgen van zijn daad ging Gabriël naar zijn schoonvader, Philippus van den Ende, die in Loosduinen woonde, en biechtte hem alles op. Hij vroeg zijn schoonvader om geld zodat hij de gestolen gespen terug kon kopen van de zilversmid en deze vervolgens terug kon geven aan zijn buurman dan wel het geld kon geven als schadevergoeding voor de gestolen gespen.

Philippus van den Ende was niet van plan het geld aan Gabriël te geven. Hij wilde eerst zelf uitzoeken wat er waar was van het verhaal van zijn schoonzoon. Hij vertrok naar Naaldwijk en na hier en daar diverse inlichtingen te hebben ingewonnen begaf hij zich op donderdag 13 juni 1799 naar het huis van Lourens Havig.

Toen Lourens Havig aan het begin van die donderdagavond terug kwam van zijn werk, werd hij geroepen door Philippus van den Ende. Deze nodigde Lourens uit in het huis van zijn schoonzoon. Philippus van den Ende vertelde aan Lourens dat zijn schoonzoon aan hem het hele verhaal van de diefstal van de kniegespen had opgebiecht en dat dit hem veel leed deed. Hij vroeg aan Lourens hoeveel de gespen hem hadden gekost. Hierop antwoorde Lourens dat de gespen hem acht guldens en tien stuivers hadden gekost. Van den Ende stelde aan Lourens voor hem het bedrag van de gespen te vergoeden, maar vroeg Lourens om wat toegevendheid omdat het hem zwaar viel om zo'n groot bedrag te betalen. Hierop antwoorde Lourens dat als Van den Ende dit bedrag alleen moest betalen hij een gulden van het bedrag liet vallen waarop Van den Ende aan Lourens zeven guldens en tien stuivers uitbetaalde.

Het duurde nog ruim een maand voordat de baljuw het collegie van Justitie voorstelde om Gabriël Persoon op te laten pakken. Na akkoord van het Collegie kreeg de dienaar van justitie, Mathijs van Driessen, de opdracht om Gabriël Persoon op te pakken en achter slot en grendel te zetten.

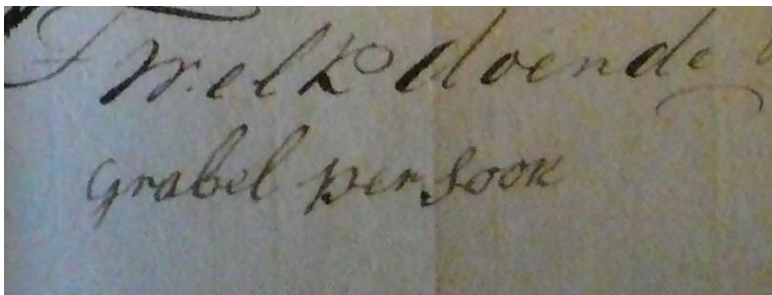
Eind juli 1799 schreef Gabriël Persoon, 45 jaar, een verzoek aan de leden van het Collegie van criminele justitie van Naaldwijk, Honselersdijk, Honderdland en Polder om in submissie³ te mogen worden ontvangen. Dit verzoek werd op 8 augustus aan de baljuw ter hand gesteld. In zijn verzoek probeerde Gabriël de baljuw te bewegen tot enige consideratie bij het opleggen van het vonnis en verzoekt zo

³ Een submissie is een verzoek van de verdachte aan de rechters om zonder (langdurig) onderzoek vonnis te wijzen zodat de hechtenis van kortere duur is.

spoedig mogelijk uit zijn onaangename detentie te worden ontslagen zodat hij kan zich met zijn bedroefde vrouw en onnozele kinderen kan verenigen.

Als reden voor het plegen van zijn daad noemt hij de bittere armoede waarin hij en zijn gezin leefden. Daarbij verzocht hij de baljuw tevens rekening te houden met de volgende feiten en omstandigheden:

1. dat hij de inbraak pleegde met geen ander oogmerk dan voor zijn gebrek lijdende vrouw en kinderen etenswaren te zoeken;
2. dat hij de schoengespens, die hij ook gemakkelijk had kunnen meenemen, heeft laten liggen en dit aantoonde dat hij zijn daad niet pleegde met het oogmerk zich te willen verrijken maar zijn daad enkel pleegde om in zijn dringende nood te voorzien;
3. dat hij geen ander oogmerk had om zijn buurman op de een of andere wijze schadeloos te stellen voor de onvreemde gespen zodra hij daartoe in de gelegenheid zou komen;
4. dat hij met het plegen van zijn daad niet het minste geweld heeft gebruikt;
5. dat hij nog nimmer eerder een dergelijke misdaad heeft begaan;
6. dat hij zijn schoonvader heeft verzocht om geld zodat hij de gespen terug kon kopen en deze aan Lourens Havig terug konden worden gegeven, dan wel dat hij de waarde van de gespen aan Lourens Havig kon vergoeden door middel van een bedrag in geld⁴;
7. dat aan Lourens Havig door zijn schoonvader een bedrag is betaald en dat Lourens Havig hiermee tevreden is gesteld en dat daarmee zijn (*Gabriëls*) daad is hersteld;
8. dat hij oprecht en ongeveinsd berouw betuigt over de door hem gepleegde misdaad.

Handtekening van Gabriël Persoon

Helaas voor Gabriël Persoon hebben de door hem aangevoerde omstandigheden en feiten niet geholpen.

Op 23 november 1799 wordt het vonnis tegen Gabriël Persoon vastgesteld. In het vonnis is te lezen dat de door Gabriël Persoon gepleegde misdaad, ondanks de door de dader aangevoerde verontschuldiging voor zijn daad, nl. zijn armoede en het feit dat aan Lourens Havig de waarde van de gestolen gespen waren vergoed, niet kon worden getolereerd. Tot voorbeeld en afschrikking diende er een zware straf te worden opgelegd.

Tevens blijkt uit vonnis van 23 oktober 1799 dat Gabriël uit de gevangenis op het Rechthuis is ontsnapt en op dat moment voortvluchtig was.

⁴ Dit is wel een heel zwak punt, want Gabriël ging pas naar zijn schoonvader nadat het hem duidelijk was geworden dat hij van de diefstal werd verdacht en hiervoor werd gezocht.

Op 5 november 1799 werd het vonnis op het raadhuis opgeplakt. Daarin konden de burgers lezen dat Gabriël Persoon bij verstek was veroordeeld tot eeuwige verbanning uit het voormalige gewest Holland en tot het betalen van de kosten van het geding, het strafproces en de tenuitvoerlegging van het vonnis. Mocht Gabriël Persoon weer in handen van justitie komen dan zou hij tevens met de roeden worden gezeseld.

Conclusie

Sociale zekerheid bestond in de achttiende eeuw nog niet. Bij werkloosheid en / of ziekte was men aangewezen op familie en de kerkelijke armenzorg. In geval van kerkelijke armenzorg was men bovendien nog afhankelijk van de grillen van de verstrekkers.

Vanaf 1780 bevond Nederland zich in een neerwaartse economische spiraal. Het aantal armen nam explosief toe. De armenzorg was traditioneel in handen van de lokale diaconie. Door de toename van het aantal armen waren de inkomsten (deze bestonden hoofdzakelijk uit giften) van de diaconie ontoereikend om alle lege magen te vullen. Voor een werkloze was de dagelijkse realiteit erg hard. Zo kreeg Gabriël Persoon rond kerst 1789 van de armenzorg te horen dat hij niet meer bij hun hoefde aan te kloppen. De maand ervoor had hij een van zijn kinderen naar het kerkhof gebracht. Binnen een half jaar bracht hij nog twee van zijn kinderen naar het kerkhof.

In de DTB boeken, de burgerlijke stand en overige archiefstukken van het Historisch Archief Westland vinden we vanaf het moment van zijn ontsnapping niets meer over Gabriël Persoon. Zijn vrouw en kinderen zijn in Naaldwijk gebleven. Bij het overlijden van Geertuida in 1819 wordt zij vermeld als weduwe.

Tenslotte nog enkele gegevens over het gezin Persoon en een korte stamreeks Havigh.

Gabriël (Grabel) Persoon, arbeider, gedoopt s'-Gravenzande (RK) 7 mei 1755, overleden voor 1819, zoon van **Leendert Persoon** en **Maria Grabels van Rijn**,

Trouwt 1e Poeldijk (RK) 3 mei 1789 **Agatha Bentvelse(n)**, gedoopt Schipluiden (RK) 6 oktober 1758, begraven Naaldwijk 10 juni 1791, dochter van **Dirk Bentvelde** en **Cornelia Schilp(e)root**.

Trouwt 2e Naaldwijk (RK) 3 februari 1793 **Geertruida (Geertrui) van den Ende(n)**, gedoopt Naaldwijk (RK) 10 september 1764, overleden Naaldwijk 10 november 1819, dochter van **Philippus (Philip) van den Ende(n)** en **Mensje Jacobs Bom**.

Uit het tweede huwelijk:

1. **Leendert Persoon**, gedoopt Naaldwijk (RK) 10 mei 1793, overleden Naaldwijk 14 november 1858, trouwt Naaldwijk 7 mei 1825 **Maria Volgering**, geboren Pijnacker 2 februari 1802, overleden Naaldwijk 21 december 1884, dochter van **Johannes Volgering** en **Maria van der Knaap**.
2. Hieruit nageslacht.
3. **Philippus Persoon**, gedoopt Naaldwijk (RK) 24 juni 1794, overleden Naaldwijk 20 oktober 1824, ongehuwd.
4. **Martinus Persoon**, gedoopt Naaldwijk (RK) 11 juli 1795, jong overleden.
5. **Jacobus Persoon**, gedoopt Naaldwijk (RK) 25 juli 1796, jong overleden.
6. **Mensie Persoon**, gedoopt Naaldwijk (RK) 25 november 1797, jong overleden.

7. **Joannes Persoon**, gedoopt Naaldwijk (RK) 21 september 1799, begraven Naaldwijk 26 juli 1804

De jong overleden kinderen zijn begraven in Naaldwijk op respectievelijk 13 november 1789, 12 januari 1799 en 4 mei 1799. De volgorde is niet bekend.

Verkorte stamreeks Havig(h)

- I. **Hermanus Havigh**, geboren Wesel (D), lijfknecht, bierverkoper, otr. Leiden 11 juni 1734, trouwt Leiden 26 juni 1734 met **Maria Leendertse de Wit**, gedoopt Voorschoten (RK) 11 januari 1703, dochter van **Leendert Sijmonsz de Wit** en **Anna van Roden**. Maria trouwt (1) Leiden 28 juli 1725 Henricus Quabeeck.
- II. **Adam Havig**, gedoopt Leiden (RK) 27 februari 1739, overleden tussen 1813 en 1825, trouwt Wassenaar 29 april 1764 met **Cornelia Dirks Brouwer**, gedoopt Wassenaar (RK) 15 maart 1738, overleden Woubrugge 2 maart 1825, dochter van **Dierick Willemz (Dirk) Brouwer** en **Leuntie Louwen Oversloot**.
- III. **Laurentius (Lourens) Havig**, gedoopt Voorschoten (RK) 24 juni 1771, overleden Naaldwijk 22 januari 1826, begraven Naaldwijk 27 januari 1826, otr. Naaldwijk 26 april 1799, trouwt Naaldwijk 12 mei 1799, kerkelijk huwelijk Naaldwijk (RK) 12 mei 1799 met **Cornelia Muijzers**, gedoopt Poeldijk (RK) 19 september 1773, overleden Naaldwijk 3 mei 1840, dochter van **Aalbert Muijzers** en **Grietje Kooijmans**.
- IV. **Elisabeth (Lijsbeth) Havig**, gedoopt Naaldwijk (RK) 22 oktober 1810, overleden Poeldijk 19 januari 1888, begraven Poeldijk 23 januari 1888, trouwt Naaldwijk 30 mei 1835, met **Aalbrecht (Albertus) van der Klaauw**, gedoopt Naaldwijk (RK) 11 mei 1793, kleermaker, overleden Naaldwijk 13 mei 1843, zoon van **Arend Jobsz van der Klaauw** en **Antje Aalbrechts van Geest**. Aalbrecht trouwt (1) Naaldwijk 9 mei 1818 Wilhelmina Leefflijn, gedoopt Naaldwijk (RK) 26 maart 1797, overleden Naaldwijk 30 september 1834, dochter van **Gerrit Leufflijn** en **Arendje Grens**.

Maurice Kruijk.

Bronnen:

- Historisch Archief Westland, Rechterlijk Archief Naaldwijk, inventarisnummer 75, folio 39 ev.
- Crimineel, door G.J.M. de Vreede, 1991.
- CD "DTB Westland", uitgegeven door de Studiegroep Genealogie "Westland" in samenwerking met het Historisch Archief Westland, 2011.

Excursie naar Delft en lezing over Jacques en Agneta van Marken

Foto Jan van der Mast
Bron: www.janvandermast.nl

Jan van der Mast is een gepassioneerd verteller, die veel energie stopt in gedegen onderzoek naar zijn onderwerpen. Over het ondernemersechtpaar Jacques en Agneta van Marken heeft hij 2 boeken geschreven, t.w. Jacques van Marken: De eerste sociaal ondernemer van Nederland en Agneta.

Hij was eind 19e eeuw een sociaal bewogen industrieel, die geloofde in de kracht van samenwerking en wilde de productiefactoren Arbeid en Kapitaal verzoenen.

Hij ontwikkelde een eigen visie op de maatschappelijke taak van werkgevers, bedacht nieuwe systemen van werkclassificatie ('Loon naar werk') en van beoordeling (loon naar werken). Als eerste ondernemer in Nederland voerde hij een pensioenregeling en een ondernemingsraad in. Vaak liet hij zich inspireren door ideeën uit het buitenland. Hij zette zich volledig in voor de 'Sociale Questie' en riep in zijn fabrieken (Gist, Calvé en Lijm) 107 verschillende sociale instituten in het leven.

Zijn 'verheffingsideaal' onderbouwde hij met een driestappenplan:

1. Veilig stellen van het dagelijkse onderhoud van de arbeider en zijn gezin.
2. Door verzekeringen waarborgen dat het 'dagelijks brood' niet door vervelende of onverwachte gebeurtenissen gevaar loopt.
3. De ontwikkeling van de arbeiders, de vrijetijdsbesteding en de 'verfraaiing' van het leven. Hij creëerde als eerste in Nederland een 'fabriekskolonie': Agnetapark (naast de Gist- en Spiritusfabriek). Met zijn vrouw ging hij temidden van zijn arbeiders wonen.

Op de Wereldexpositie in Parijs (1889) werden de beroemde 'familistère' van Godin en het Agnetapark naast elkaar tentoongesteld als prikkelende voorbeelden voor de toekomst, waar arbeiders en hun gezinnen gelukkig kunnen worden.

Het is eind negentiende eeuw als Jacques van Marken en zijn vrouw Agneta hun droom realiseren: het Agnetapark, in Delft, een tuindorp met 78 arbeiderswoningen. Het echtpaar zelf woont te midden van de fabrieksarbeiders en Agneta groeit uit tot geliefde 'parkmoeder'.

Als Jacques op zijn veertigste volledig instort, neemt Agneta zijn taken over. Al snel wordt zij onaangenaam verrast door de brief van een vrouw die vraagt waar haar toelage blijft. Agneta kiest voor een onconventionele oplossing en maakt een afspraak met de minnares van haar man. Terwijl Van Marken in Duitsland een heilzame waterkuur volgt, nemen de dames een besluit dat hun toekomst ingrijpend zal veranderen.

De lezing is gepland op 21 mei 2022 in Batavialand in Lelystad en de excursie naar Delft staat gepland op donderdag 29 september 2022.

De waarde van Weeskamerarchieven

Als je met je voorouderonderzoek ver terug bent in de tijd, zeg rond 1615, dan wordt het steeds lastiger om bronnen te vinden die het mogelijk maken om volledige gezinsreconstructies te maken. Ik merk dit dagelijks bij mijn onderzoek naar de voorouders van Johanna Franken, geboren in 1807 in Leiden. Voor de periode van vóór ca 1630 ontbreken soms doop-, trouw- en begraafregisters en moet ik het vooral hebben van bronnen als poorterboeken, testamenten, belastingregisters, notariële aktes en weeskamerarchieven.

De Weeskamer was de instantie die de belangen behartigde van minderjarige kinderen waarvan een vader of moeder overleed. Was er geen testament gemaakt door de ouders met een vastlegging van eventuele voogden (meestal één uit de familie van de vader en één uit de familie van de moeder) en uitsluiting van de Weeskamer, dan kwam er een weesmeester bij de weduwe of weduwnaar om een staat van de boedel en bezittingen op te maken om zo de legitieme portie van het kind te registreren en berekenen, belangrijk in geval van hertrouwen van de ouder.

De Weesmeester zorgde er ook voor dat er een voogd werd aangewezen uit de familie van de overleden ouder om mede toe te zien op een ordentelijke afhandeling van de nalatenschap. Had het kind alles gekregen en was het meerderjarig geworden (toen 25 jaar oud of door huwelijk) dan werd een kwitantie getekend, die vaak ook in het archief is teruggevonden. Soms is er ook voor ontvangst getekend in de kantlijn van de akte. Omdat de weesmeester meestal zitting hield in het Stadhuis, wordt gesproken van Weeskamer. Het archief is de administratieve neerslag van zijn (altijd waren het mannen) handelen. Testamenten kunnen ook worden aangetroffen in het archief; ze zijn er in kopie gedeponeerd om te bewijzen dat er een testament was en dat de ouders in het testament de Weeskamer van bemoeienis uitsloten.

Voor Leiden heb ik het geluk dat Teun van der Vorm alle weeskamerarchieven aan het bewerken is. Hierdoor heb ik in de publicatie: Teun van der Vorm, *Weeskamer Leiden Voogdenboek C 1614-1627 (ELO-Weeskamer Leiden inv. 243 (versie 1.0 d.d. 17-3-2018))* de ouders gevonden van Sara Reyniersdochter, te weten: Reinier Pietersz. en Trijn Jansen. Ik vond: "Inschrijving no. 1 d.d. 20-8-1614: Jan Woutersz. fusteinkaarder en Claes Pietersz. wollewever, bij gebrek aan maagtalen, gebeden vrienden zijn gesteld voogden over Pieter 23, Jan 21, Marijtgen 19, Trijntgen 15 en Sara 9 jaar oud, alle of daar omtrent, nagelaten weeskinderen van Catharina Jansdr. zaliger gewonnen bij Reijnier Pietersz. wollewever. Bijgeschreven: Fiat bewijs in communi forma te samen 5 gld." Uit latere bronnen wist ik dat er behalve Sara ook nog broers en zusters waren, maar ik kende de volgorde van de kinderen niet. Die heb ik nu dus mooi wel! Het woord maagtalen verwijst naar het oude maagschap (verwantschapsverband familieleden). En de 'gebeden' vrienden Jan Woutersz. en Claes Pietersz. zijn ook trouwgetuigen van Reynier Pietersz. bij zijn NH ondertrouw (2) 07-08-1646 te Leiden met Marytgen Pietersdr.

Plumioen en Jan Sette tot medevoogd gesteld.

no. 2 d.d. 11-8-1614: Jan Hermansz. fusteindrapier halve broeder en Quijrijn Cornelisz. Capiteijn halve schoonbroeder zijn gesteld voogden over Adriana oud omtrent 11,5 jaar, nagelaten naweeskind van Herman Jansz. linnenwever zaliger gewonnen bij Weijntgen Gemitsdr.

no. 3 d.d. 18-8-1614: Jan Pietersz. bouman te Warmond oom en Mees Pietersz. witmaker behuwde oom beide van moederszijde [zijn gesteld voogden] over Pieter nu oud 23, Annatgen 20, Jacob 17 en Quijrijn 15 jaar, alle of daar omtrent, Adriaen bejaard zijnde, nagelaten kinderen van Neeltgen Pietersdr. zaliger gewonnen bij Dirck Arentsz. Gorter luitenant van de binnenwachten van Leiden.

Bijgeschreven:

11-3-1615: Ten opzichte van het overlijden van Marijten Jacobsdr. de weeskinderen grootmoeder zijn tot voogden gesteld tot de scheiding toe inclusief Dirck Arentsz. Gorter vader en Cornelis Simonsz. scheepmaker neef.

26-6-1617: Mits de absentie van Jan Pietersz. voorn. en dat dezelve niet dagelijks bij de hand kan zijn is nog bijgevoegd bij de voorn. twee voogden Cornelis Dircxsz. Brem.

f. 12

no. 1 d.d. 20-8-1614: Jan Woutersz. fusteinkaarder en Claes Pietersz. wollewever, bij gebrek aan maagtalen, gebeden vrienden zijn gesteld voogden over Pieter 23, Jan 21, Marijten 19, Trijntgen 15 en Sara 9 jaar oud, alle of daar omtrent, nagelaten weeskinderen van Catharina Jansdr. zaliger gewonnen bij Reijnier Pietersz. wollewever.

Bijgeschreven:

Dit document is afkomstig van www.hogenda.nl

Klik [hier](#) voor het totale register van Hogenda bronnen

Maar hoe kom je nu aan deze Weeskamerarchieven? In mijn geval met heel voorouders uit Zuid-Holland en een lidmaatschap bij Ons Voorgeslacht, heb ik het geluk dat ik gebruik kan maken van de website HoGenDa, Hollandse Genealogische Databank. Deze site geeft allemaal bronnen, familiewapens, wapenboeken, genealogieën, kwartierstaten, leenkamers en Hollandse biografieën, en heeft een goede Zoekfunctie; je kunt op familienaam of op plaats zoeken. Ons Voorgeslacht viert dit jaar zijn 75-jarige bestaan (opgericht 19 januari 1946) en laat ook in dit jubeljaar zien dat het zich op uitstekende wijze kwijt van zijn doelstelling om de beoefening van de genealogie en aanverwante wetenschappen, zoals heraldiek en paleografie, te bevorderen. Deze vereniging biedt op voortreffelijke wijze de hulpmiddelen waar je als gevorderde genealoog naar op zoek bent. Bovendien vind je er veel transcripties van oude handschriften die het stamboomonderzoek zeer vergemakkelijken. Mijn tip aan de lezer is om zelf ook eens te kijken op <https://www.onsvoorgeslacht.nl/> en <https://www.hogenda.nl/>. En mijn tip aan het Hoofdbestuur van de NGV is om – in het kader van de herijking van de productencatalogus van de NGV – eens te gaan kijken bij Ons Voorgeslacht om te zien hoe zij hun bijna gelijklopende doelstelling, op zo eenvoudige wijze goed lijken te bereiken.

Willy van der Most

Inhoudsopgave

Agenda	2
Agenda	2
Mededelingen vanuit het Bestuur.....	3
Een familieverhaal van Geert Baas	4
Die Widerstandskämpfer vom 20. Juli 1944 aus Württemberg.	6
De berging van de Short Stirling BK716, Almere, Flevoland.....	7
Een inbraak.....	9
Excursie naar Delft en lezing over Jacques en Agneta van Marken.....	15
De waarde van Weeskamerarchieven	16
Inhoudsopgave	18
Bestuur	19
Redactie.....	19
Coördinatoren	19
Voorouderspreekuren.....	19

Bestuur

Willy van der Most	voorzitter a.i.
Piet Peeters	secretaris a.i.
Maurice Kruijk	penningmeester
Lidy Kutschruter	lid

Redactie

Maurice Kruijk
Piet Peeters

Coördinatoren

Antoinette Timmermans	Planning lezingen en excursies
Peter Bedeker	Organisatie Voorouderspreekuren

Voorouderspreekuren

Almere

Peter Bedeker
Antoinette Timmermans
Piet Peeters
Joop Campfens
Huub van Helvoort
Arie-Cees Kleijwegt
Geert Baas

Emmeloord

Willem Braam
Jaap van Woudenberg
Harry Kramer

Kampen

Neel Wijshake

Lelystad

Jonny Serno
Maurice Kruijk

Swifterbant en Dronten

Fred van der Zwan (expert heraldiek)